

TER ONDERTEKENING EN TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW, MPVO

**Middelbaar Beroeps
Onderwijs**

Van

Persoonlijke levensfeer

T Persoonlijke levensfeer - bes

Datum

8 december 2022

Referentie

34882082

Bijlagen

Kamerbrief Kansrijk Opleiden

Advies CMMBO reg onale
opleidingsmogelijkheden in mbo
voor arbeidsmarkttekorten

Advies Kansrijk Opleiden
Taskforce Asscher

Advies CMMBO vernieuwing
economisch-administratieve
opleidingen

nota

Kamerbrief macrodoelmatigheid - kansrijk opleiden

Aanleiding

Naar aanleiding van het verzoek van het lid El Yassini voor een brief en debat over macrodoelmatigheid in het mbo, heeft u afgelopen juli een kamerbrief gestuurd over dit onderwerp. Omdat er op dat moment nog meerdere trajecten en onderzoeken liepen op dit thema (o.a. de taskforce Asscher), heeft u in die brief van juli aangekondigd in het najaar te komen met een vervolgbrief ten aanzien van het macrodoelmatigheidsbeleid. In het commissiedebat over het mbo heeft u nogmaals toegezegd dat deze brief voor de kerst naar de kamer wordt verzonden.

Geadviseerd besluit

MOCW: U wordt geadviseerd de brief te ondertekenen. Met ondertekening van deze brief gaat u akkoord met de inhoud van de brief en verzending ervan naar de Kamer voor de kerst, inclusief de bijlage met het advies van de CMMBO over aanbod in de regio, naar de Kamer.

MPVO: U wordt gevraagd akkoord te geven op de passage over de positie en waardering van het beroepsonderwijs op **pagina 6 onder punt 3**, en op de inzet van Leven Lang Ontwikkelen **op pagina 7 onder punt 7**.

In deze verdere nota wordt met 'u', MOCW bedoeld.

Kernpunten

Inhoud

- Kern van de brief bestaat uit uw aanpak ten aanzien van Kansrijk opleiden. Hierbij wordt het advies van de Taskforce Asscher en de twee recente adviezen van CMMBO (t.a.v. economisch administratieve beroepen en krimp) meegenomen. Veel van de in de adviezen genoemde acties richting de Rijksoverheid hangen samen met de al ingezette of voornemens in te zetten acties zoals genoemd in de werkagenda mbo.
- In deze aanpak zitten geen aankondigen van nieuwe middelen: de middelen die genoemd worden zijn al aangekondigd in onder andere de kamerbrief over de inzet werkagenda. In deze brief zijn de activiteiten alleen op sommige punten wat verder uitgewerkt.
- De Taskforce Asscher, ingesteld door het bestuur van SBB, heeft in haar advies ten aanzien van de hernieuwde werkwijze macrodoelmatigheid de term *kansrijk opleiden* geïntroduceerd. Dit luidt een andere richting in ten

aanzien van macrodoelmatigheid, namelijk breder gericht op het bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen en een sterkere focus op de regio. In de brief benoemt het belang van kansrijk opleiden.

- Uw aanpak voor kansrijk opleiden bestaat uit de volgende zaken:
 1. We versterken de zelfregulering door ondersteuning van de aanpak kansrijk opleiden;
 2. We versterken loopbaanoriëntatie- en begeleiding en starten een experiment met oriëntatieprogramma's
 3. We zorgen voor een stevige positie en waardering van het beroepsonderwijs
 4. We behouden opleidingsaanbod dichtbij huis
 5. We zorgen voor voldoende instroom in specialistische beroepen
 6. We hebben aandacht voor opleidingen gericht op tekortsectoren
 7. We zetten in op een Leven lang ontwikkelen (LLO)
 8. We zorgen voor de juiste randvoorwaarden (passende wet- en regelgeving, behouden wettelijk instrumentarium en CMMBO, werken aan toekomstbestendige kwalificatiestructuur en het onderzoeken van de effectiviteit landelijke maatregelen).
- U benoemt dat u ten aanzien van macrodoelmatigheid vasthoudt aan de zelfregulering omdat hiermee de sector zelf snel beslissingen kan nemen en kan bijsturen waar nodig. Dit wordt ook ondersteund door de adviezen van Asscher en CMMBO.
- De afgelopen tijd wordt er o.a. vanuit de politiek gevraagd om meer sturende, landelijke maatregelen ten aanzien van macrodoelmatigheid en krapte. Denk hierbij aan meer sturing op capaciteit, zoals numerus fixus op opleidingen met minder arbeidsmarktperspectief om de instroom in bijv. techniek te vergroten. Zoals besproken in de beleidsstaf van 11 oktober, benoemt u in deze brief dat dergelijke maatregelen op dit moment niet passen binnen het uitgangspunt van vrije studiekeuze, en het onduidelijk is wat dit oplevert. Wel geeft u aan dit verder te willen onderzoeken in de toekomstverkenning mbo en ho.
- U informeert met deze brief de kamer ook over de fusie tussen ROC Friese Poort en ROC Friesland College.
- Waar mogelijk is de link gelegd met het beleid vanuit HO, om de vergelijkbaarheid van de uitgangspunten van de beide beleidslijnen te laten zien.

Proces

- Het advies van de Taskforce Asscher is op maandag 21 november aan u aangeboden en naar de Kamer verzonden. Daarmee kan de kamerbrief macrodoelmatigheid gepubliceerd worden. Dit dient nog voor het kerstreces te gebeuren (toegezegd in de Kamer).
- Begin volgend jaar vindt er een commissiedebat plaats over macrodoelmatigheid, waar deze brief input voor vormt. Dit debat moet nog worden gepland.

Toelichting

Kansrijk opleiden

- De taskforce Asscher heeft een advies uitgebracht ten aanzien van de eigen werkwijze macrodoelmatigheid binnen SBB. Deze heeft u recentelijk in ontvangst genomen. Het advies vervangt macrodoelmatigheid voor *kansrijk opleiden*: 'onderwijs en (georganiseerd) bedrijfsleven leiden gezamenlijk studenten (jongeren en volwassenen) op tot zichzelf permanent ontwikkelende vakkrachten met een kansrijk perspectief op een duurzame loopbaan en op bestaanszekerheid. Onder duurzame bestaanszekerheid verstaan we een baan waarmee je in je inkomen kunt voorzien, met voldoende ontwikkelperspectief.' Verderop in de nota vindt u een korte samenvatting van het advies.
- Wel is het van belang dat de sector binnen de eigen werkwijze (lastige) keuzes niet schuwt. Zelfregulering betekent niet dat er geen acties hoeven te worden ondernomen. De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven rondom macrodoelmatigheid, is in het verleden (en nu nog) niet altijd goed verlopen vanwege de verschillende belangen. Er is nu een gezamenlijk gedragen advies, maar in de totstandkoming van het advies van de Taskforce Asscher was het verschil in zienswijze tussen onderwijs en bedrijfsleven meermaals een hick-up om te komen tot een gedragen advies. De werkwijze kan dus alleen werken als er duidelijke afspraken worden gemaakt tussen onderwijs en bedrijfsleven waar men zich ook aan houdt. Daarom roept u in de brief op om concrete afspraken te maken en lastige keuzes over opleidingsaanbod niet te schuwen. Daarnaast vragen wij SBB een duidelijk plan te maken hoe zij gaan bijdragen aan de totstandkoming van concrete afspraken.

Economisch – administratief opleiden

- In de bijlage vindt u een samenvatting van het advies van de CMMBO ten aanzien van economisch – administratief opleiden. Hier heeft u recentelijk ook over gesproken met de commissie. Het advies van de CMMBO sluit aan bij de beweging in het mbo: niet de instroom beperken maar vooral een focus op aanpassingen in de opzet en invulling van de opleidingen zelf. Dit wordt een thema in de toekomstverkenning, maar ook concreter binnen het traject rondom de toekomstbestendige kwalificatiestructuur.

Krimp in het mbo

- Ook over het advies ten aanzien van het regionale aanbod heeft u recentelijk gesproken met de CMMBO. In de bijlage vindt u nogmaals de samenvatting van dit advies. Krimp in het mbo is een thema in het mbo dat de komende tijd steeds urgenter zal worden. In het coalitieakkoord is het behoud van voldoende aanbod dichtbij huis genoemd, en dit kwam ook aan de orde in het recente debat over het mbo. Daarom is er op korte termijn geld beschikbaar om de eerste gevolgen op te vangen (3x 30 mln). Dit is in de kamerbrief over de werkagenda al genoemd. Uitkomsten

uit het IBO en de toekomstverkenning kunnen mogelijk inzicht bieden in hoe die middelen te besteden. Voor de langere termijn is het van belang een gedegen plan te maken voor het behoud van het benodigde aanbod in de regio. Hierbij gaat nauw samengewerkt worden met het hoger onderwijs en worden de uitkomsten uit de toekomstverkenning mbo/ho en het IBO mbo ook betrokken.

Bijlage 1 – samenvatting adviezen

Taskforce Asscher

- Uit een evaluatie van deze huidige werkwijze macrodoelmatigheid binnen SBB, bleek dat deze onvoldoende werkt. Om die reden heeft het bestuur van SBB een Taskforce ingericht om de werkwijze te herzien, bestaande uit enkele bestuurders vanuit het bedrijfsleven en het onderwijs met Lodewijk Asscher als voorzitter. De Taskforce heeft de werkwijze *Kansrijk opleiden* geïntroduceerd als vervanging van macrodoelmatigheid: 'Onderwijs en (georganiseerd) bedrijfsleven leiden gezamenlijk studenten (jongeren en volwassenen) op tot zichzelf permanent ontwikkelende vakkrachten met een kansrijk perspectief op een duurzame loopbaan en op bestaanszekerheid. Onder duurzame bestaanszekerheid verstaan we een baan waarmee je in je inkomen kunt voorzien, met voldoende ontwikkelperspectief.'
- De Taskforce noemt de volgende zaken die overkoepelend nodig zijn om deze uitdagingen aan te pakken.
 1. Een integrale agenda beroepsonderwijs als gelijkwaardige route naast de theoretische route van vmbo tot hbo;
 2. Versteving van voorlichting en oriëntatie voor en tijdens de studie, en aanpassing van regelgeving die hierin belemmerend werkt;
 3. Het bevorderen van samenwerking tussen scholen en tussen scholen en bedrijfsleven om kansrijk op te blijven leiden en de zorgplicht beter waar te maken;
 4. Het versterkt inzetten van de mbo-infrastructuur die er al ligt;
 5. Elkaar nog beter te vinden in de regio om het zodoende meer winst te laten opleveren, met name op het terrein van een Leven Lang Ontwikkelen.
- Waar het in de eerdere aanpak vaak sec ging over aantallen en meetlatten (over het opleidingsaanbod en wie biedt wat aan op welke plek en met welke aantallen), maakt de herziene werkwijze een duidelijke omslag en verbreding: het gaat veel meer over het gezamenlijk bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen.
- De Taskforce stelt een aanpak voor waarbinnen er op basis van een *Bosatlas* (gevuld met data en informatie) gesprekken worden gevoerd op landelijk, sectoraal, regionaal niveau. De aanpak richt zich op de grootste

problemen en kansen voor studenten en samenleving die gezamenlijk worden geïdentificeerd. Het bestuur van SBB stelt de kaders, de aanpak wordt nader uitgewerkt in de sectorkamers en dient als input voor concretisering in regionale gesprekken tussen onderwijs en bedrijfsleven.

- Er wordt eerst gestart met deze werkwijze voor de kraptesectoren Zorg en Techniek, en met economisch-administratieve opleidingen.
- De komende periode wordt de werkwijze nog nader uitgewerkt, waarin onder andere duidelijk moet worden welke afspraken op welke plek gemaakt gaan worden.
- De taskforce Asscher beschrijft in haar advies een aantal acties voor de Rijksoverheid.
 1. Het stimuleren van samenwerking vanuit de regelgeving en in lijn brengen van de zorgplicht met de aanpak Kansrijk opleiden
 2. Het wegnemen van belemmeringen in regels voor samenwerkingsverbanden en toelatingseisen bij opleidingen met een numerus fixus
 3. Toevoegen van positieve financiële prikkels (buiten de lumpsum)
 4. Het wegnemen van financiële belemmeringen voor studenten en negatief rendement voor scholen bij het switchen naar een meer kansrijke opleiding
 5. Het faciliteren van extra inzet door SBB in de ondersteuning landelijk, sectoraal en regionaal
 6. Een structurele publieke taak met bijbehorende structurele financiering voor LLO
 7. Het integraal articuleren van de behoeften van de samenleving en gericht inzetten van de middelen voor kansrijk opleiden
 8. Ontschotting binnen OCW, en het ministerie van SZW.

Advies CMMBO beroepsonderwijs in de regio

- De Tweede Kamer heeft de motie Peters/Bisschop aangenomen die de regering verzoekt om te onderzoeken hoe ervoor gezorgd kan worden dat scholen samen de verantwoordelijkheid krijgen om een minimaal dekkend mbo-aanbod in de regio in stand te houden. De CMMBO heeft dit onderzoek uitgevoerd en daarbij gekeken naar de vraag welk mbo-aanbod nodig is in drie regio's met een (verwachte) demografische krimp.
- Eén van de conclusies van het onderzoek is dat de mbo-instellingen in de drie onderzochte regio's weloverwogen keuzes maken ten aanzien van hun opleidingsaanbod en daarbij in het algemeen goed aansluiten op de regionale vraag. Hierbij merkt de CMMBO op dat deze keuzes steeds vaker in samenwerking met regionale partners wordt gemaakt, en niet (meer) in isolement. De CMMBO ziet daarom geen meerwaarde in een formele toets op het voornemen tot eindigen van een opleiding (de zogenoemde omgekeerde doelmatigheidstoets).
- Een andere conclusie is dat op dit moment de opleidingen er (nog) wel zijn waar behoefte aan is in de regio, maar vooral het aantal studenten het

knelpunt is. Dit levert op dit moment voor scholen in de onderzochte regio's nog geen urgente problemen op omdat zij dit, soms met veel creativiteit, in stand weten te houden.

- De CMMBO doet een aantal aanbevelingen. De CMMBO:
 - raadt de minister aan om een meer integraal beleid te ontwikkelen voor het in stand houden van een toereikend opleidingsaanbod in de gehele beroepskolom in krimpregio's, met praktische mogelijkheden voor intersectorale samenwerking in krimpregio's om aanbod doelmatig en toegankelijk te kunnen organiseren.
 - adviseert de minister de publieke taak van mbo gericht te verruimen om llo-activiteiten voor doelen, doelgroepen en aanbod structureel mogelijk te maken.
 - adviseert de ministers van OCW, SZW en EZ bestaande netwerken te benutten en te vorderen voor stimulering van LLO onder inwoners en (mkb-)bedrijven.
- Dit advies over regionale opleidingsmogelijkheden is recent aan u aangeboden. Met deze kamerbrief verzend u het advies ook aan de Kamer.

Advies vernieuwing economisch-administratieve opleidingen

- De CMMBO heeft de afgelopen jaren verschillende adviezen uitgebracht over economische-administratieve opleidingen. De aanleiding voor deze uitgebreide adviezen was de hoge uitval en switch binnen deze opleidingen, en zorgen over het arbeidsmarktperspectief. De eerste adviezen zijn in 2019 en 2021 verschenen. Uw voorganger en uzelf hebben hierop gereageerd in Kamerbrieven.
- In het laatste advies wordt gesproken over de vernieuwing van de opleidingen. In plaats van de instroom te beperken, dat negatieve gevolgen heeft voor de kanselijkheid van de studenten die economisch-administratieve opleidingen volgen, adviseert de CMMBO om opleidingen beter aan te laten sluiten bij de doelstellingen en kenmerken van de studenten. Hiertoe zijn enkele instellingen aan de slag gegaan met een ideaaltypisch ontwerp van deze opleidingen. Daarbij is veel aandacht voor het vinden van een duurzame plek op de arbeidsmarkt, ruimte voor brede oriëntatie en wordt het onderwijs inhoud toegespitst is op de actuele vraag van de regio. Ook is er veel ruimte voor persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student.
- Het advies is in de zomer naar de Kamer verzonden, met bericht dat er in de kamerbrief macrodoelmatigheid in het najaar een reactie op gegeven zal worden.